Pohjois-Pohjanmaan liitto 25.11.2025

Eduskunta E 73/2025 vp:n ja asiaan liittyvien U-kirjelmien pohjalta

Suuri valiokunta

SuV@eduskunta.fi

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua SuV:lle valtioneuvoston selvityksestä E 73/2025 vp:n ja asiaan liittyvien U-kirjelmien pohjalta Komission tiedonanto sekä ehdotuksia vuosia 2028–2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi

Keskitymme lausunnossamme etenkin valtioneuvoston kantaan U 53/2025 vp komission ehdotukseen kansallisesta ja alueellisesta kumppanuussuunnitelmasta (NRPP), johon sisältyisi jatkossa mm. EU:n yhteisen aluekehitys- eli koheesiopolitiikan toimenpiteet ja rahoitus ja tuloskehysasetukseen.

Alueiden rooli ja toimien alueellinen tasapainoisuus

Valtioneuvoston U-kirjelmässä 53/2025 vp toistuu sana ”jäsenvaltio” yhteensä 180 kertaa. Valtioneuvoston julkilausuttuna tavoitteena onkin, että jäsenvaltioilla on vahva rooli määriteltäessä suunnitelmansa kansallisia ja alueellisia painopisteitä.

Vaikutusten arvioinnin osalta U-kirjelmässä kuitenkin luvataan, että *ohjelmien määrän vähentäminen yhteen kunkin jäsenvaltion suunnitelmaan… odotetaan vähentävän täytäntöönpanon viivästyksiä ilman, että sillä olisi vaikutuksia vahvaan monitasoiseen hallintoon ja alueelliseen ulottuvuuteen* (sivu 40).

Pohjois-Pohjanmaan liitto edellyttää, että tästä lupauksesta pidetään kiinni ohjelman suunnittelussa, ja maakunnilla on selkeä rooli ohjelmoinnissa, ohjelmien hallinnoinnissa, päätöksenteossa ja täytäntöönpanossa. **Koheesiopolitiikan pitää jatkossakin perustua aluelähtöisyyteen.**

Tuloskehysasetuksen mallina olevan elvytysvälineen toimeenpanosta saadut kokemukset eivät ole olleet alueiden kannalta rohkaisevia. Elvytysvälineen toimeenpanossa valtio on voinut suunnata resursseja haluamiinsa tarkoituksiin ilman monitasoisen hallinnon ja kumppanuuden periaatteiden toteutumista.

Nämä periaatteet ovat kuitenkin nousemassa kumppanuussuunnitelman velvoitteiksi. Nimittäin neljä kuukautta EU komission julkaiseman Kansallista ja alueellista kumppanuusrahastoa koskevan lakiehdotuksen jälkeen EU komission puheenjohtaja lähetti 9. marraskuuta 2025 Euroopan parlamentin puheenjohtajalle ja Neuvoston puheenjohtajalle kirjeen ja siihen liitetyn liitedokumentin. **Komissio esittää monitasoisen hallinnon ja kumppanuuden periaatteiden nostamista horisontaalisiksi periaatteiksi samalle tasolle oikeusvaltioperiaatteen ja EU:n ihmisoikeusasiakirjan rinnalle, mitä pidämme erittäin merkittävänä sitoumuksena.**

Maakunnan liitoilla on halu ottaa vastuu ja johtava rooli NRPP:n valmistelussa. Asetusesitys edellyttääkin alueiden osallistumista valmisteluun, mutta se ei kuitenkaan takaa alueellisia ohjelmia/lukuja, sillä Kumppanuussuunnitelmassa on komission esityksen mukaisesti oltava kansallisia, alakohtaisia ja tarvittaessa alueellisia lukuja. (NRP asetus 21 artikla). Maakunnat eivät

voi olla mukana vain varmistamassa suunnitelmien hyväksyttävyys. Sen takia kumppanuussuunnitelmien pitää sisältää myös alueellisia lukuja.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen rahoitus

Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat yhtyvät valtioneuvoston kantoihin, joissa todetaan että

- Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa.
- Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.
- Suomi tukee komission ehdotusta vahvistaa maaulkorajojen pituuden merkitystä varojenjakokriteerinä.

NSPA-tuki perustuu Suomen EU-jäsenyyssopimukseen ja SEUT 174 artiklaan. Komission esityksessä koheesiorahoitusta ei ole kohdennettu ja korvamerkitty etukäteen, mikä tarkoittaa, että EU-komission ja Suomen välistä liittymissopimusta ja Sopimusta Euroopan Unionin Toiminnasta ei ole noudatettu. **Tämän vuoksi esitämme, että pohjoisten harvaan asuttujen alueiden kirjaus lisätään EU-asetukseen COM (2025) 565 final/2 varojenjakoperusteeksi turvataksemme Suomen mahdollisimman suuren koheesiosaannon ja liittymissopimuksen velvoitteet**.

Korostamme, että NSPA-erityisrahoitus, mikä kohdistuu nykyisellä ohjelmakaudella lähes kokonaan Itä- ja Pohjois-Suomeen, tukee Itäisen ja Pohjoisen Suomen sekä raja-alueiden elinvoimaa. Koheesiorahoituksen vähenemisen perustelu koheesion tarpeen vähenemisellä ei pidä Suomessa paikkaansa, koska alueelliset kehityserot ovat edelleen merkittäviä niin Suomessa kuin koko EU:ssa.

EU:n aluekehitysrahoituksella ei ole kansallista korvaajaa. Suomeen 2028+ kohdennettavan EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen tason säilyttämisen kannalta on muistettava, että NSPA-erityistuki ja harvanasutuksen yleiskriteeri tuovat yli puolet Suomen saamasta kokonaistuesta ja Suomen on pidettävä tästä huoli. **Suomen tulee tavoitella nykytasoon verrattavaa, koko ohjelmakaudelle käyvin hinnoin, 500 miljoonan euron suuruista NSPA-rahoitusta.**

Valtioneuvoston kantaan ”Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesiopolitiikan toimia” **esitämme seuraavaa muutosta**. ”Valtioneuvosto painottaa kuitenkin, että koheesiopolitiikan ensisijainen luonne on pitkäjänteinen alueiden kehittämis- ja investointipolitiikka. Koheesiorahoituksen ei tule muuttua kriisirahoitusluonteiseksi tai lyhytjänteisesti kohdennettavaksi välineeksi, vaan sen tulee perustua ennakoitavaan, alueiden erityispiirteet huomioivaan ja kehittämistarpeista johdettuun rahoitukseen.”

Komission EAKR-asetusesitys COM (2025) 552 final

Kumppanuusrahastoasetus ja siihen liittyvät sektorikohtaiset asetusehdotukset muodostavat kokonaisuuden. Kuten U-kirjelmässä 53/2025 todetaan sektorikohtaisista asetuksista annettavat valtioneuvoston selvitykset täydentävät tätä NRP-asetuksen selvitystä (sivu 3). Valtioneuvoston U-kirjelmä koskien EAKR-asetusesitystä COM (2025) 552 final on vielä julkaisematta.

Esitämme, että Suuri valiokunta ja valtioneuvosto huomioivat komission EAKR-asetusesityksestä COM (2025) 552 final olevan selkeän kirjauksen **luvun I artiklassa 4 Tuki epäsuotuisille alueille**. Se antaa erittäin vahvan tuen Suomen liittymissopimukseen perustuvan pohjoisten harvaan asuttujen alueiden rahoituksen korostamiselle Suomen rahoitusneuvotteluissa ja tulevassa kansallisessa ja alueellisessa kumppanuussuunnitelmassa.

Artikla 4:n mukaan jäsenvaltioiden on kiinnitettävä erityistä huomiota mm. haasteisiin epäsuotuisilla alueilla, kuten vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsivillä alueilla, kuten pohjoisimmilla alueilla, joiden väestöntiheys on erittäin alhainen.

Artiklassa viitataan myös kohdennettuun rahoitukseen, joka tulee sisällyttää kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelmaan alueiden erityistarpeisiin vastaamiseksi.

Olemme iloisia, että valtioneuvoston kanta tunnistaa Suomen liittymissopimukseen perustuvan, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoituksen ja toteaa, että se tulisi turvata myös jatkossa. **Tämä on keskeinen periaate, josta Suomen hallituksen on pidettävä kiinni.**

Jussi Rämet

Maakuntajohtaja

Pohjois-Pohjanmaan liitto